ODPORÚČANIA

ODPORÚČANIE KOMISIE (EÚ) 2020/775

z 5. júna 2020

o kľúčových prvkoch spravodlivej náhrady a iných kľúčových prvkoch, ktoré majú byť zahrnuté v technických, právnych a finančných podmienkach uplatňovania mechanizmu pomoci medzi členskými štátmi podľa článku 15 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/941 o pripravenosti na riziká v sektore elektrickej energie a o zrušení smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/89/ES

[oznámené pod číslom C(2020) 3572]

EURÓPSKA KOMISIA,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie,

so zreteľom na článok 15 ods. 7 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/941 z 5. júna 2019 o pripravenosti na riziká v sektore elektrickej energie a o zrušení smernice 2005/89/ES ([1]),

keďže:

(1) V článku 194 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) sa uvádza, že politika EÚ v oblasti energetiky by mala byť v duchu solidarity medzi členskými štátmi zameraná na zabezpečovanie bezpečnosti dodávok energie v Únii.

(2) Cieľom nariadenia o pripravenosti na riziká v sektore elektrickej energie je prispieť k plneniu cieľov energetickej únie, ktorej neoddeliteľnou súčasťou sú energetická bezpečnosť, solidarita, dôvera a ambiciózna politika v oblasti klímy.

(3) Nariadenie zavádza mechanizmus pomoci medzi členskými štátmi ako nástroj na prevenciu alebo riadenie krízy dodávok elektriny v rámci Únie.

(4) Pri prijímaní opatrení potrebných na vykonávanie mechanizmu pomoci sa musia členské štáty prostredníctvom regionálnych alebo dvojstranných dohôd dohodnúť na viacerých technických, právnych a finančných otázkach a musia ich opísať vo svojich plánoch pripravenosti na riziká.

(5) S cieľom pomôcť členským štátom pri vykonávaní a po porade so skupinou pre koordináciu v oblasti elektrickej energie (ECG) a Agentúrou pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky (ACER) Komisia vypracovala toto nezáväzné usmernenie o kľúčových prvkoch, ktoré by mali byť súčasťou takýchto dohôd,

PRIJALA TOTO ODPORÚČANIE:

1. Členské štáty by mali postupovať podľa nezáväzného usmernenia uvedeného v prílohe k tomuto odporúčaniu. Toto usmernenie by malo pomôcť členským štátom zaviesť technické, právne a finančné podmienky uplatňovania povinností týkajúcich sa pomoci uvedených v článku 15 nariadenia (EÚ) 2019/941 a opísať ich v plánoch pripravenosti na riziká, ktoré sú povinné vypracovať podľa nariadenia.

2. Toto odporúčanie sa uverejní v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

V Bruseli 5. júna 2020

Za Komisiu
Kadri SIMSON
členka Komisie

([1]) Ú. v. EÚ L 158, 14.6.2019, s. 1.

PRÍLOHA

1. ÚVOD

Nariadenie (EÚ) 2019/941 (ďalej len „nariadenie“) do praxe zavádza koncepciu solidarity a zriaďuje mechanizmus pomoci medzi členskými štátmi, ktorý vstupuje do hry po splnení podmienok stanovených v príslušných ustanoveniach. Pomoc je poslednou možnosťou, ako zabrániť krízam dodávok elektriny alebo ich riadiť.

1.1. **Mechanizmus pomoci**

Ak členský štát požiada o pomoc, mechanizmus pomoci zahŕňa povinnosť ostatných členských štátov v rámci regionálnej alebo dvojstrannej dohody ([1]) spolupracovať v duchu solidarity s cieľom zabrániť krízam dodávok elektriny a zvládnuť ich. Obmedzenia pomoci, ktorú môže členský štát poskytnúť, sú vo všeobecnosti tieto:

— maximálne možná dostupná medzioblastná kapacita za osobitných krízových podmienok,

— množstvo elektriny potrebné na účely ochrany vlastnej verejnej a osobnej bezpečnosti ([2]),

— prevádzková bezpečnosť vlastnej elektrizačnej sústavy.

Článok 15 nariadenia sa už čiastočne vzťahuje na rôzne prvky dvojstrannej alebo regionálnej dohody, pokiaľ ide o právne, technické a finančné aspekty solidarity. Okrem toho sa členské štáty v rámci svojich regionálnych alebo dvojstranných podmienok musia dohodnúť na všetkých nevyhnutných prvkoch a podrobnostiach s cieľom poskytnúť istotu a bezpečnosť všetkým subjektom zapojeným do fungovania mechanizmu pomoci. Tieto dohody sa musia opísať v príslušných plánoch pripravenosti na riziká. Ich súčasťou musí byť predovšetkým mechanizmus hospodárskej kompenzácie. Nariadením a týmto usmernením sa neharmonizujú všetky aspekty spravodlivej náhrady medzi členskými štátmi.

Náhrada opísaná v článku 15 nariadenia môže mať rôzne formy. Zahŕňa platby za elektrinu dodanú na územie členského štátu, ktorý žiada o pomoc, a dodatočné náklady, ako sú napríklad súvisiace náklady na prenos a iné primerané náklady, ktoré vznikli členskému štátu poskytujúcemu pomoc.

Existuje niekoľko podmienok na riadne fungovanie pomoci.

Po prvé, trhové opatrenia by sa mali dodržiavať čo najdlhšie. Členské štáty musia vyvinúť maximálne úsilie na dokončenie rozvoja koordinovaných mechanizmov alebo platforiem, ktoré umožňujú dobrovoľné zdieľanie reakcie na strane spotreby a inej flexibilnej kapacity. Je v záujme potenciálnych poskytujúcich aj žiadajúcich členských štátov vyhnúť sa situáciám, v ktorých by sa netrhové opatrenia vrátane núteného obmedzenia odberateľov museli začať v skoršom štádiu. Je to takisto v súlade so všeobecnou zásadou uvedenou v nariadení, že trhu by sa mala ponechať voľná ruka pri riešení problémov s dodávkami elektriny.

Po druhé, zmena veľkoobchodných cien v súlade s trhovými pravidlami by mala byť povolená aj počas krízy dodávok elektriny, pokiaľ fungovanie trhov s elektrinou nespôsobuje ďalšie zhoršenie krízy dodávok elektriny. Obmedzenia ponuky a implicitné alebo explicitné cenové stropy, ktoré nie sú v súlade s dobre navrhnutými trhovými pravidlami ([3]) bránia tomu, aby cenové signály vyjadrovali dopyt po dodatočnej elektrine, čo bráni, aby elektrina smerovala tam, kde je potrebná. To znamená, že by malo byť čo najdlhšie pred vypuknutím krízy možné, aby trhové ceny boli tvorené na základe ponuky a dopytu, a ceny za zúčtovanie odchýlok po kríze by mali odrážať náklady spotrebiteľov na akékoľvek prerušenia dodávok. To zabráni implicitným cenovým stropom v pravidlách týkajúcich sa zabezpečenia rovnováhy, aby pôsobili odrádzajúco pre investície do flexibilnej a spoľahlivej kapacity, ktorá môže pomôcť zabrániť krízam dodávok elektriny.

([1]) V súlade s článkom 12 ods. 1 nariadenia by sa mali v rámci dotknutého regiónu dohodnúť „regionálne opatrenia“ medzi členskými štátmi, ktoré majú technickú schopnosť poskytovať si navzájom pomoc v súlade s článkom 15. Na tento účel môžu členské štáty vytvoriť aj podskupiny v rámci regiónu a dohodnúť sa bilaterálne alebo multilaterálne na regionálnych opatreniach. Na dvojstranných opatreniach by sa mali dohodnúť členské štáty, ktoré sú priamo prepojené, ale nepatria do rovnakého regiónu.

([2]) Konečným cieľom mechanizmu pomoci je ochrana verejnej a osobnej bezpečnosti podľa článku 15 ods. 2 nariadenia.

([3]) Pravidlá týkajúce sa cenových stropov a technických ponukových obmedzení sú stanovené v článku 10 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/943 z 5. júna 2019 o vnútornom trhu s elektrinou (Ú. v. EÚ L 158, 14.6.2019, s. 54).

Po tretie, cezhraničný prístup k infraštruktúre by mal byť za každých okolností, a to aj v kríze dodávok elektriny, zachovaný tak dlho, ako je to technicky a z hľadiska bezpečnosti možné, v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/943 ([4]). V závislosti od technických obmedzení v každom členskom štáte by mali dohody zabezpečiť, aby medzioblastná kapacita a prípadne ponuky na strane dopytu boli plne dostupné pre cezhraničných účastníkov trhu. To oddiali potrebu obmedziť odberateľov v členskom štáte, ktorý čelí problémom s dodávkami.

Po štvrté, členským štátom sa odporúča spolupracovať vo všetkých štádiách krízy dodávok elektriny. Účinná spolupráca v počiatočných fázach by mohla zabrániť vzniku alebo eskalácii krízy dodávok elektriny a zmierniť jej účinky.

Žiadajúci členský štát môže aktivovať žiadosť o pomoc len ako poslednú možnosť, ak boli vyčerpané všetky možnosti, ktoré poskytuje trh, alebo ak je zrejmé, že samotné trhové opatrenia nestačia na to, aby sa zabránilo ďalšiemu zhoršeniu problémov s dodávkami elektriny, najmä ak trh nedokáže ponúknuť elektrinu potrebnú na ochranu verejnej a osobnej bezpečnosti. Okrem toho musia byť vyčerpané vnútroštátne opatrenia uvedené v pláne pripravenosti na riziká žiadajúceho členského štátu.

1.2. **Právny základ**

V zmysle článku 15 ods. 7 nariadenia musí Komisia po konzultácii s ECG a ACER stanoviť nezáväzné usmernenie týkajúce sa hlavných prvkov spravodlivej náhrady uvedenej v odsekoch 3 až 6 a iných hlavných prvkov technických, právnych a finančných podmienok uvedených v odseku 3, ako aj všeobecných zásad vzájomnej pomoci uvedených v odseku 2.

1.3. **Rozsah pôsobnosti usmernení**

V článkoch 12 a 15 nariadenia sa určuje niekoľko prvkov a aspektov mechanizmu pomoci, na ktorých je potrebné sa dohodnúť a ktoré musia byť zahrnuté v regionálnych a dvojstranných dohodách. Toto nariadenie však ponecháva členským štátom veľkú mieru voľnosti pri dohodách o obsahu takýchto koordinovaných opatrení, a teda aj o obsahu pomoci, ktorú ponúkajú. Je na členských štátoch, aby rozhodli o takýchto koordinovaných opatreniach a dohodli sa na nich, najmä pokiaľ ide o potrebné technické, právne a finančné podmienky ich vykonávania.

Ponúknutie užitočných usmernení týkajúcich sa týchto a akýchkoľvek ďalších prvkov, ktoré by mohli byť zahrnuté do takýchto podmienok, si v prvom rade vyžaduje lepšie pochopenie situácie, v akej by mohlo byť aktivované poskytnutie pomoci, a úsilie a základné zásady, ktoré by mohli zabrániť tomu, aby takáto situácia vôbec nastala. Toto nezáväzné usmernenie neposkytuje a ani nemôže poskytnúť úplný a povinný zoznam vhodný pre všetky členské štáty, keďže musia mať slobodu vybrať si riešenia, ktoré im najlepšie vyhovujú vzhľadom na ich kapacity, existujúce rámce, situáciu a priority. Namiesto toho ide o odporúčanie využiť súbor nevyhnutných a nepovinných prvkov a opis možných spôsobov fungovania určitých opatrení pomoci.

Navrhovaný prístup spočíva v tom, aby členské štáty vždy, keď je to možné, vytvorili koordinované opatrenia na základe existujúcich vnútroštátnych rámcov a postupov, a aby ich na účely pomoci podľa potreby prispôsobili. To môže zahŕňať využívanie existujúcich platforiem alebo mechanizmov pre opatrenia na strane spotreby alebo existujúcich mechanizmov náhrady pre odberateľov.

2. PRÁVNE, TECHNICKÉ A FINANČNÉ PODMIENKY

2.1. **Právne podmienky**

Cieľom právnych podmienok je poskytnúť právnu istotu všetkým subjektom zapojeným do poskytovania alebo prijímania elektriny počas krízy dodávok elektriny. Členským štátom zapojeným do uplatňovania mechanizmu pomoci sa odporúča, aby zaviedli jasné, transparentné a účinné právne podmienky, aby zúčastnené strany poznali pravidlá a postupy cezhraničnej pomoci.

([4]) Ú. v. EÚ L 158, 14.6.2019, s. 54.

V článku 12 nariadenia sa vyžaduje, aby plány pripravenosti na riziká zahŕňali regionálne a prípadne dvojstranné opatrenia na zabezpečenie riadnej prevencie alebo riadenia krízových situácií s cezhraničným dosahom. Pri príprave právnych podmienok môžu členské štáty zvážiť aj možnosť vytvorenia podskupín v rámci regiónu ([5]), ktoré zahŕňajú tie členské štáty, ktoré sú technicky schopné navzájom si poskytovať pomoc. Je to preto, že nie všetci členovia vo väčšom regióne budú nevyhnutne schopní poskytnúť elektrinu inému členskému štátu počas krízy. Nie je teda potrebné uzatvárať regionálne dohody o konkrétnych cezhraničných opatreniach so všetkými členskými štátmi v regióne, ale len s tými, ktoré majú technickú spôsobilosť poskytovať pomoc. Na dvojstranných opatreniach by sa mali dohodnúť členské štáty, ktoré sú priamo prepojené, ale nepatria do rovnakého regiónu.

Môžu existovať osobitné situácie, keď členský štát nie je priamo prepojený so žiadnym iným členským štátom. To sa môže zmeniť vďaka infraštruktúrnym projektom týkajúcim sa prepojení, ktoré sú v súčasnosti v štádiu vývoja. Ak sa dané prepojenia uvedú do prevádzky po prijatí plánov pripravenosti na riziká, dotknuté členské štáty budú musieť čo najskôr zaviesť právne, finančné a technické podmienky stanovené v článku 15 nariadenia a zodpovedajúcim spôsobom aktualizovať svoje plány pripravenosti na riziká.

2.1.1. *Dotknuté členské štáty*

Členské štáty, na ktoré sa vzťahuje mechanizmus pomoci, sú:

— členské štáty, ktoré požiadali o pomoc a

— všetky členské štáty, ktoré sú technicky schopné poskytovať pomoc v rámci toho istého regiónu (s regionálnou dohodou) a členské štáty s dvojstrannými dohodami (prepojené so žiadajúcim členským štátom, ale nepatriace do toho istého regiónu).

Ak má žiadajúci členský štát zavedenú regionálnu dohodu a/alebo dvojstrannú dohodu, mal by oznámiť svoju potrebu pomoci všetkým členským štátom, ktoré môžu takúto pomoc poskytnúť.

2.1.2. *Žiadosť o pomoc*

Keďže krízy dodávok elektriny si vyžadujú rýchle reakcie, žiadosť o pomoc by mala byť krátka, štandardizovaná a mala by obsahovať minimálne množstvo potrebných informácií. V ideálnom prípade sa môžu členské štáty uzatvárajúce regionálnu alebo dvojstrannú dohodu dohodnúť na vzore žiadosti a pripojiť ho k dohode ako prílohu. Podľa všetkého by na efektívnu odpoveď na žiadosť o pomoc boli potrebné minimálne tieto informácie:

— názov žiadajúceho členského štátu vrátane zodpovedného subjektu a kontaktnej(-ých) osoby (osôb),

— názov prevádzkovateľa prenosovej sústavy a nominovaného organizátora trhu s elektrinou (NEMO) a zodpovednej(-é) kontaktnej(-é) osoby(-y),

— údaje o očakávanom deficite, pokiaľ ide o energiu a výkon (merané vo vzájomne dohodnutej jednotke), a predpokladané trvanie tohto nedostatku,

— ak je to relevantné (napríklad v prípade mobilných generátorov), údaje o uprednostňovanom spojovacom vedení alebo miestach dodávky v žiadajúcom členskom štáte,

— v prípade niektorých osobitných dohodnutých technických nástrojov (žiadosť o opätovnú aktiváciu odstavených elektrární, prenos mobilných generátorov, aktiváciu strategických rezerv atď.), žiadosť o uvedenie času prvej možnej dodávky a predpokladané trvanie poskytovania dodávok (s uvedením predpokladaného obdobia, počas ktorého členský štát bude poskytovať pomoc),

— odkaz na záväzok žiadajúceho členského štátu zaplatiť náhradu za pomoc.

2.1.3. *Odberatelia elektriny, ktorí majú nárok na osobitnú ochranu pred odpojením z dôvodov verejnej a osobnej bezpečnosti*

V článku 11 nariadenia sa opisuje, ktoré opatrenia by sa mali zahrnúť do plánov pripravenosti na riziká, pokiaľ ide o vnútroštátne opatrenia na prevenciu kríz dodávok elektriny, prípravu na ne a ich zmiernenie. V odseku 1 písm. h) sa členskému štátu umožňuje, aby vzhľadom na verejnú bezpečnosť a osobnú bezpečnosť určil, ktoré kategórie odberateľov elektriny majú v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi nárok na osobitnú ochranu

([5]) V nariadení sa pojem región vymedzuje ako skupina členských štátov, ktorých prevádzkovatelia prenosovej sústavy majú spoločné regionálne koordinačné centrum, ako sa uvádza v článku 36 nariadenia o elektrine.

pred odpojením, a aby zdôvodnil potrebu takejto ochrany. Pojem „verejná bezpečnosť a osobná bezpečnosť“ označuje dobré životné podmienky a ochranu širokej verejnosti a týka sa prevencie a ochrany pred nebezpečenstvami spojenými s odberateľmi, ktorí majú nárok na osobitnú ochranu pred odpojením.

V záujme ochrany verejnej bezpečnosti a osobnej bezpečnosti by členské štáty mali zaviesť osobitné opatrenia na zabezpečenie kontinuity dodávky elektriny vzhľadom na:

— vnútroštátne, regionálne alebo miestne kritické potreby,

— otázky verejného zdravia a bezpečnosti,

— potenciál vzniku katastrofických škôd alebo vysoké riziko závažných problémov s bezpečnosťou (napríklad v dôsledku environmentálnych rizík),

— potenciálne vystavenie bezpečnostným hrozbám,

— technické kapacity na selektívne odpájanie.

Podľa nariadenia členské štáty môžu vo vnútroštátnych právnych predpisoch vymedziť, ktoré kategórie odberateľov elektriny majú nárok na osobitnú ochranu pred odpojením. Pri určovaní týchto kategórií by členské štáty mali zohľadniť trvanie a rozsah krízy, čo môže mať vplyv na zoznam odberateľov elektriny, ktorí majú nárok na osobitnú ochranu pred odpojením. Ak kríza trvá dlhšie ako určitý čas alebo prekročí určitý rozsah, môže ohroziť život, bezpečnosť alebo zdravie väčších častí obyvateľstva. V každom prípade by zoznam odberateľov elektriny, ktorí majú nárok na osobitnú ochranu pred odpojením, mal byť jasne vymedzený v plánoch pripravenosti na riziká vrátane kategórie odberateľov, ktorá doň môže byť zahrnutá len v prípade rozsiahlej dlhodobej krízy. Tento zoznam musí byť v súlade s rizikovými scenármi určenými na vnútroštátnej a regionálnej úrovni uvedenými v plánoch pripravenosti na riziká a s ich odhadovaným vplyvom.

Medzi odberateľov elektriny, ktorí by mohli byť oprávnení získať osobitnú ochranu pred odpojením, patrí napríklad:

— Odvetvie energetiky:

  — pododvetvie elektrickej energie: vlastné kritické požiadavky elektrizačnej sústavy, najmä tie, ktoré sú určené na udržanie výrobnej kapacity a jadrovej bezpečnosti, a dispečingy,

  — pododvetvie plynu: kritické zariadenia plynárenskej sústavy určené na zachovanie bezpečnosti plynárenských zariadení a dispečingy,

  — ropné rafinérie a rozhodujúce prečerpávacie stanice ropy, aby sa zachovala bezpečnosť zariadení.

— Odvetvie dopravy:

  — letecká doprava: hlavné letiská a súvisiace riadiace priestory,

  — železničná doprava: významné železničné činnosti, ak sú závislé od všeobecnej dodávky elektrickej energie,

  — cestná doprava: systémy riadenia dopravy a svetelná signalizácia,

  — námorná doprava: hlavné prístavy a lodenice a súvisiace riadiace priestory.

— Odvetvie zdravotníctva: zdravotnícke zariadenia vrátane nemocníc a súkromných kliník.

— Dodávka vody: kľúčové vodárenské a kanalizačné zariadenia.

— Digitálne a telekomunikačné služby, ak existuje celoštátna potreba zachovania ich prevádzky.

— Bezpečnosť a ochrana:

  — záchranné služby celoštátneho/regionálneho významu,

  — zariadenia civilnej ochrany,

  — lokality ozbrojených síl, najmä tie, ktoré poskytujú podporu v oblasti civilnej ochrany,

  — verejné alebo súkromné väzenské služby.

— Administratívne zariadenia, ak existuje celoštátna potreba zachovania ich prevádzky.

— Finančné služby, ak existuje celoštátna alebo únijná potreba zachovania ich prevádzky.

— Lokality s technologickými procesmi, ktoré nie sú udržateľné prostredníctvom záložných generátorov, pričom odpojenie by mohlo spôsobiť závažné bezpečnostné problémy.

V krajinách, kde sa vo vnútroštátnych právnych predpisoch vymedzujú odberatelia elektriny, ktorí majú nárok na osobitnú ochranu pred odpojením, by sa tento zoznam mal priebežne aktualizovať s uvedením odhadovanej spotreby každého z týchto prvkov.

Odporúča sa zabezpečiť, aby odberatelia elektriny, ktorí majú nárok na osobitnú ochranu pred odpojením, mali tiež zavedené spoľahlivé opatrenia na zabezpečenie kontinuity prevádzky s cieľom zachovať primerané poskytovanie služieb v prípade krízy dodávok elektriny, namiesto toho, aby sa spoliehali len na opatrenia v rámci plánov pripravenosti na riziká.

Všetci odberatelia elektriny, ktorí majú nárok na osobitnú ochranu pred odpojením, by mali takisto čo najviac znížiť svoje zaťaženie v prípade krízy dodávok elektriny. Ak sa situácia zhorší a hrozí riziko nedostatočného zásobovania týchto odberateľov elektriny, prioritou by malo byť predchádzanie stratám na životoch a minimalizácia rizika katastrof, ktoré by mohli zahŕňať stratu života alebo veľké škody.

2.1.4. *Začiatok a koniec poskytovania pomoci*

V článku 15 ods. 3 nariadenia sa vyžaduje, aby sa členské štáty dohodli na impulze aktivácie a pozastavenia akejkoľvek pomoci. To musí byť v súlade s potrebnými technickými, právnymi a finančnými podmienkami.

V článku 2 bode 9 nariadenia sa „kríza dodávok elektriny“ vymedzuje ako existujúca alebo hroziaca situácia, v ktorej nastane významný nedostatok elektriny, ako je vymedzený členskými štátmi a ako je opísaný v ich plánoch pripravenosti na riziká, alebo v ktorej je nemožné dodávať elektrinu odberateľom. Po vyhlásení krízy dodávok elektriny príslušným orgánom dotknutého členského štátu by sa všetky dohodnuté opatrenia mali vykonať v najväčšom možnom rozsahu.

Aktivačný impulz na vyžiadanie pomoci by sa mal vymedziť vo vzťahu k akejkoľvek existujúcej alebo hroziacej situácii, keď sa očakáva, že na zabránenie vplyvom krízy dodávok elektriny alebo ich minimalizovanie budú potrebné netrhové opatrenia.

Najmä ak kategórie odberateľov elektriny, ktorí majú nárok na osobitnú ochranu pred odpojením, sú vymedzené vo vnútroštátnych právnych predpisoch, aktivačný impulz na vyžiadanie pomoci by sa mal vymedziť vo vzťahu k existujúcej alebo hroziacej situácii, v ktorej členský štát nemôže zabezpečiť ochranu pred odpojením pre určené kategórie odberateľov elektriny so zreteľom na verejnú bezpečnosť a osobnú bezpečnosť, a to aj napriek všetkým vnútroštátnym trhovým a netrhovým opatreniam. V prípade členských štátov, ktoré nevymedzujú vo vnútroštátnych právnych predpisoch kategórie odberateľov elektriny, ktorí majú nárok na osobitnú ochranu pred odpojením, by sa aktivačný impulz na vyžiadanie pomoci mal vymedziť vo vzťahu k existujúcej alebo hroziacej situácii, v ktorej členský štát nie je schopný dodať množstvo elektrickej energie potrebné na ochranu verejnej bezpečnosti a osobnej bezpečnosti.

Pre každý rizikový scenár uvedený v pláne pripravenosti na riziká by členské štáty mali uviesť aktivačnú udalosť. Môže ísť o udalosť súvisiacu alebo nesúvisiacu s prevádzkou. Udalosti súvisiace s prevádzkou môžu byť strata ovládateľnosti, nedostatok rovnováhy medzi výrobou a dopytom, nedostatok rezerv alebo neschopnosť dodávať elektrinu z dôvodu fyzického poškodenia systémových častí. Udalosti nesúvisiace s prevádzkou môžu byť napríklad vonkajšie bezpečnostné hrozby.

Riziko zneužitia mechanizmu pomoci neopodstatnenými žiadosťami o pomoc je veľmi obmedzené z dôvodu prísnych podmienok, ktoré musia byť splnené pred aktiváciou mechanizmu pomoci.

Bez toho, aby bola dotknutá dohoda členských štátov v príslušných regionálnych alebo dvojstranných dohodách, povinnosť poskytovať pomoc by sa mala prestať uplatňovať, keď:

— členský štát, ktorý požiadal o pomoc, informuje členský štát poskytujúci pomoc, že je opäť schopný dodávať elektrinu svojim odberateľom, ktorí majú nárok na osobitnú ochranu pred odpojením, alebo zabezpečiť dodávku elektriny potrebnú na účely ochrany verejnej bezpečnosti a osobnej bezpečnosti,

— členský štát, ktorý poskytuje pomoc, už nie je schopný zásobovať svojich vlastných odberateľov elektriny, najmä odberateľov, ktorí majú nárok na osobitnú ochranu pred odpojením, alebo už nemôže zabezpečiť dodávku elektriny na účely ochrany verejnej bezpečnosti a osobnej bezpečnosti z dôvodu zhoršenia situácie vo svojej vlastnej sústave.

Je takisto možné, že aj napriek prebiehajúcej akútnej kríze dodávok elektriny sa členský štát, ktorý spočiatku požiadal o pomoc, rozhodne požiadať o pozastavenie pomoci, napríklad preto, že si nemôže dovoliť za ňu zaplatiť.

2.1.5. *Úlohy a zodpovednosť*

Konečnú zodpovednosť za fungovanie mechanizmu pomoci by mali niesť členské štáty. To zahŕňa najmä rozhodnutie požiadať o pomoc a celkové monitorovanie spôsobu, akým subjekty zodpovedné za konkrétne úlohy prevádzkujú tento mechanizmus. V nariadení sa nevyžaduje vytvorenie nových osobitných subjektov. Členským štátom sa odporúča prideliť zodpovednosti pokiaľ možno existujúcim subjektom alebo za osobitných okolností novým subjektom s prihliadnutím na ich organizačnú štruktúru a skúsenosti s krízovým riadením a reakciou na núdzové situácie. S cieľom znížiť náklady, a najmä vyhnúť sa fixným nákladom, by sa členské štáty mali podľa možnosti opierať o existujúce mechanizmy. Vodiacou zásadou v tejto súvislosti by malo byť efektívne a účinné poskytovanie pomoci.

Príslušné orgány podľa nariadenia sú zodpovedné za zavedenie rámca, v ktorom sa úlohy a zodpovednosti jasne pridelia jednotlivým aktérom, ako napríklad národnému krízovému koordinátorovi, koordinátorovi alebo tímu, ktorý tvoria príslušní vnútroštátni manažéri kríz dodávok elektriny, PPS, národný regulačný orgán a elektroenergetické podniky. Príslušné orgány sú takisto najvhodnejším kandidátom na prípravu regionálnych a dvojstranných dohôd s príslušnými orgánmi iných členských štátov. Tieto dohody budú tvoriť právny základ pomoci vrátane vyplatenia náhrady a finančného vyrovnania po poskytnutí pomoci. Členské štáty a ich príslušné orgány sú takisto najvhodnejšou inštanciou na prevzatie zodpovednosti za odosielanie alebo prijímanie žiadostí o pomoc, koordináciu opatrení a poskytovanie oznámení v prípade pozastavenia žiadosti o pomoc. Aj finančnú zodpovednosť za náhradu by mali v konečnom dôsledku niesť členské štáty, aby poskytli dostatočné záruky okamžitého vyplatenia primeranej náhrady.

V rámci technických a právnych obmedzení v každom členskom štáte sú národné regulačné orgány ideálnou inštanciou na vedenie procesu výpočtu nákladov na náhradu alebo by mali byť do tohto procesu aspoň zapojené. PPS by prednostne mali byť zodpovední za nákladovo efektívnu dodávku potrebných množstiev elektriny.

PPS s podporou regionálnych koordinačných centier a regionálnych koordinátorov bezpečnosti (kým nie sú zriadené regionálne koordinačné centrá) majú najlepšie predpoklady na to, aby prevzali zodpovednosť za koordináciu všetkých technických aspektov a vykonávanie všetkých potrebných prevádzkových opatrení pri uplatňovaní pomoci. Subjekt v členskom štáte, ktorý je zodpovedný za poskytovanie pomoci, by takisto mohol byť zodpovedný za zhromažďovanie žiadostí o úhradu nákladov na elektrinu a iných nákladov, za ich overovanie a presmerovanie na subjekt v členskom štáte, ktorý je príjemcom pomoci. V tejto súvislosti by bolo užitočné riešenie jednotného kontaktného miesta. Členským štátom sa odporúča určiť subjekt zodpovedný za zhromažďovanie a presmerovanie žiadostí o náhradu za obmedzenie a dohodnúť sa na tomto subjekte.

Ustanovenie mediátora pri regionálnych a dvojstranných dohodách uzatvorených medzi členskými štátmi by mohlo všetkým stranám poskytnúť ubezpečenie, pokiaľ ide o platbu a výpočet nákladov na náhradu. Mediátor by pomohol riešiť akékoľvek nezhody týkajúce sa výšky náhrady, ktorá sa má vyplatiť.

2.1.6. *Právna forma regionálnych a dvojstranných dohôd*

Neexistuje žiadna výslovná požiadavka týkajúca sa právnej formy regionálnych a dvojstranných dohôd. Členské štáty si slobodne zvolia právnu formu, ktorá vytvára práva a povinnosti medzi nimi, ak sa uplatňuje mechanizmus pomoci. Právo požiadať o pomoc a povinnosť poskytnúť pomoc sú stanovené v článkoch 14 a 15 nariadenia. V regionálnych a dvojstranných dohodách bude vymedzený spôsob, akým sa majú tieto práva a povinnosti zakotvené v práve Únie vykonávať. Povaha týchto dohôd by mala byť prevádzková, nie politická. V závislosti od požiadaviek vnútroštátneho práva každého členského štátu môže na účely vykonávania postačovať, aby príslušné orgány uzavreli záväznú administratívnu dohodu. To by mohlo zahŕňať ustanovenia existujúcej regionálnej alebo dvojstrannej zmluvy, zmluvné dojednania medzi PPS alebo osobitné licenčné podmienky pre elektroenergetické subjekty za predpokladu, že podliehajú dohľadu relevantných príslušných orgánov. Na druhej strane by nezáväzný právny nástroj, ako napríklad memorandum o porozumení, nebol sám osebe postačujúci, keďže nevytvára právne povinnosti medzi účastníkmi. Výlučné spoliehanie sa na dohody vo forme memoranda by preto nespĺňalo požiadavky článku 15 vytvoriť právne záväzný systém pomoci a mohlo by sa považovať za nedostatočné vykonanie článku 15 ([6]).

([6]) Dohody vo forme memoranda o porozumení by mali byť doplnené vnútroštátnymi záväznými opatreniami, ktoré zabezpečia uplatňovanie ustanovení memoranda o porozumení.

2.1.7. *Pomoc pred uzatvorením regionálnych a dvojstranných dohôd*

V súlade s článkom 15 nariadenia v prípade krízy dodávok elektriny, keď sa členské štáty ešte nedohodli na koordinovaných opatreniach a technických, právnych a finančných podmienkach, by sa mali členské štáty dohodnúť na ad hoc opatreniach a dohodách, a to aj pokiaľ ide o spravodlivú náhradu. Ak členský štát požiada o pomoc pred uzavretím takýchto dohôd, mal by sa pred prijatím pomoci zaviazať, že zaplatí spravodlivú náhradu.

2.1.8. *Nakladanie s dôvernými informáciami*

Členské štáty alebo ich orgány uvedené v nariadení majú vykonávať postupy, do ktorých sú zapojené, v súlade s platnými pravidlami vrátane vnútroštátnych pravidiel týkajúcich sa nakladania s dôvernými informáciami a postupmi. Ak to vedie k situácii, keď informácie nemožno zverejňovať, okrem iného ako súčasť plánov pripravenosti na riziká, členský štát alebo dotknutý orgán môže poskytnúť ich zhrnutie, ktoré nemá dôverný charakter, resp. ho musí poskytnúť na požiadanie.

Komisia, ACER, ECG, ENTSO pre elektrinu, členské štáty, príslušné orgány, národné regulačné orgány a ostatné relevantné orgány, subjekty alebo osoby, ktoré získajú dôverné informácie podľa nariadenia, by mali zabezpečiť zachovanie dôvernosti citlivých informácií.

2.2. **Technické podmienky**

Účelom technických podmienok je opísať všetky potrebné technické ustanovenia a podmienky, ktoré by umožnili praktické fungovanie mechanizmu pomoci. To by si vyžadovalo povinnú predchádzajúcu výmenu informácií o technickej kapacite a obmedzeniach príslušnej elektroenergetickej infraštruktúry a o maximálnom teoretickom množstve elektriny na účely pomoci spolu s posúdením technických obmedzení, ktoré by pomoc komplikovali. Ak existujú technické alebo iné obmedzenia, členským štátom sa odporúča, aby určili a dohodli spoločne prijateľné riešenia, ktoré sa majú uplatniť s cieľom zabezpečiť potrebnú medzioblastnú kapacitu, ak sa aktivuje mechanizmus pomoci.

V závislosti od technických obmedzení v rámci každého členského štátu je možné, že PPS s podporou regionálneho koordinačného centra sú najvhodnejšou inštanciou na prevzatie zodpovednosti za koordinovanie všetkých technických aspektov a za vykonávanie všetkých potrebných prevádzkových opatrení na základe ich znalostí elektrizačných sústav a ich existujúcich systémov cezhraničnej spolupráce v prípade núdze ([7]). Tieto existujúce štruktúry spolupráce, dohody a skúsenosti by mali slúžiť ako základ pre pomoc. V každom prípade by sa mal identifikovať jasný zastrešujúci rámec (ak je už zavedený), alebo sa takýto rámec musí zriadiť vrátane technických podmienok, aby sa mohla potrebná spolupráca vykonávať s právnou istotou. Technické údaje možno v plánoch pripravenosti na riziká podľa potreby aktualizovať.

2.2.1. *Technické riešenia a koordinácia (článok 15 ods. 2)*

Technické riešenia a podmienky sa môžu vypracovať pre rôzne časti infraštruktúry v danom členskom štáte. To poskytne jasný obraz o dostupnej pomoci a technických obmedzeniach a lepší odhad nákladov na vykonanie každého opatrenia (v relevantných prípadoch). Keďže možné krízové situácie môžu byť veľmi rozmanité, je dôležité, aby mali členské štáty k dispozícii široké spektrum možností a nástrojov, ktoré môžu využiť. V technických podmienkach je možné opísať orientačný a neúplný zoznam technických riešení, aby boli strany dohody informované o krokoch, ktoré by sa mohli podniknúť pred stavom núdze a počas neho na účely pomoci. V záujme prípravy na takéto situácie môžu byť užitočné simulácie opatrení pomoci.

Usmernenia pre prevádzkovanie sústavy ([8]) a sieťový predpis o stavoch núdze a obnovy prevádzky ([9]) tvoria podrobný súbor pravidiel, ktoré upravujú konanie a spoluprácu prevádzkovateľov prenosových sústav a iných relevantných zainteresovaných strán v záujme bezpečnosti sústavy. Takisto sa nimi harmonizujú technické normy a núdzové protokoly prevádzkovateľov prenosových sústav v každej synchrónnej oblasti. Cieľom týchto technických pravidiel je zaistiť, aby sa väčšina incidentov v sektore elektrickej energie riešila účinne na prevádzkovej úrovni. S cieľom riešiť krízy dodávok elektriny, ktoré by mohli mať väčší rozsah a vplyv a kde už samotné pravidlá fungovania trhu a prevádzky sústavy nepostačujú, členské štáty by sa mali dohodnúť na

([7]) Napríklad: Zmluvy medzi PPS na základe služby vzájomnej pomoci v núdzových situáciách (MEAS).

([8]) Nariadenie Komisie (EÚ) 2017/1485 z 2. augusta 2017, ktorým sa stanovuje usmernenie pre prevádzkovanie elektrizačnej prenosovej sústavy (Ú. v. EÚ L 220, 25.8.2017, s. 1).

([9]) Nariadenie Komisie (EÚ) 2017/2196 z 24. novembra 2017, ktorým sa stanovuje sieťový predpis o stavoch núdze a obnovy prevádzky v sektore elektrickej energie (Ú. v. EÚ L 312, 28.11.2017, s. 54).

osobitných opatreniach, ktoré idú nad rámec zodpovednosti PPS, aby zabránili takýmto situáciám, pripravili sa na ne a riadili ich. Dokonca aj počas týchto krízových situácií by sa mali dodržiavať pravidlá upravujúce vnútorný trh, ako aj pravidlá prevádzkovania sústavy, ktoré sú súčasťou usmernení pre prevádzkovanie sústavy a sieťového predpisu o stavoch núdze a obnovy (ktorými sa upravuje obmedzenie transakcií, obmedzenie poskytovania medzioblastnej kapacity na účely prideľovania kapacity alebo obmedzenie poskytovania plánov).

Sieťový predpis o stavoch núdze a obnovy prevádzky stanovuje požiadavky na PPS, pokiaľ ide o riadenie stavov núdze, stavu bez napätia a stavu obnovy a koordináciu prevádzky sústavy v Únii počas týchto stavov vrátane postupu pozastavenia trhových činností, plánu obrany a plánu obnovy. Plán obrany sústavy je súbor technických a organizačných opatrení, ktoré treba prijať na zabránenie šíreniu alebo zhoršeniu narušenia v prenosovej sústave s cieľom zamedziť rozsiahlemu stavu narušenia a stavu bez napätia.

V prípade technických riešení a podmienok by sa mali plne využívať príležitosti, ktoré poskytuje regionálna spolupráca. Tieto podmienky by preto mali zahŕňať dohodnuté technické kroky potrebné na zabránenie kríze, ako aj dohodnuté technické kroky potrebné na zmiernenie jej účinkov a zabránenie jej eskalácii, ak sa jej neporadilo zabrániť.

Niektoré z technických riešení sú preventívne, t. j. vykonávajú sa v dostatočnom predstihu, aby sa minimalizovalo riziko budúcich kríz (napríklad vývoj produktov zimného redispečingu pre prípad extrémnych udalostí alebo zmena trvania plánovanej odstávky). Iné sa používajú tesne pred udalosťou, t. j. keď existujú dôkazy o tom, že by mohla nastať krízová situácia (vo fáze prípravy). A napokon, ďalšie riešenia sú nasadené počas narušenia s cieľom obmedziť alebo skrátiť účinky krízy.

V prípade každého technického riešenia sa odporúča, aby plány pripravenosti na riziká obsahovali informácie o jeho kapacite (GWh/týždeň), informácie o tom, či už bolo alebo nebolo overené v praxi, o čase nábehu od prijatia rozhodnutia do jeho účinku, potenciálnom trvaní, subjekte zodpovednom za každé meranie, závislosti od iných opatrení, vedľajších účinkoch a akékoľvek iné poznámky. V prípade netrhových riešení by sa v súlade s článkom 11 ods. 1 písm. g) malo uviesť, ako spĺňajú požiadavky stanovené v článku 16.

Ak sa vyhlási existujúca alebo hroziaca kríza, bude potrebná koordinácia medzi príslušnými PPS, NEMO, prevádzkovateľmi distribučných sústav, vnútroštátnymi koordinátormi stavu núdze, príslušnými orgánmi a subjektmi zapojenými do dodávky elektrickej energie. Títo aktéri by mali byť zapojení dostatočne včas do diskusií o ustanoveniach o pomoci, a prípadne by mali mať za úlohu spolupracovať pri plnení dohôd o pomoci.

Vo výnimočných prípadoch, keď bola medzioblastná kapacita ponúknutá na trh, ale zostala nevyužitá, PPS by mali byť oprávnení využiť tieto kapacity.

2.2.2. *Technické informácie v rámci včasného varovania a vyhlásenia krízy (článok 14) a metodika odhadu podľa článku 15 ods. 3 (ktorý by mal byť prehodnotený na základe technickej schopnosti poskytnúť pomoc po tom, keď sa o ňu v čase krízy požiada)*

V záujme transparentnosti a ako základ pre diskusie o požadovanej pomoci by členské štáty mali v rámci svojich regionálnych dohôd a akýchkoľvek ďalších dvojstranných dohôd informovať ostatné členské štáty (t. j. potenciálnych poskytovateľov pomoci) o teoretických maximálnych množstvách elektriny, ktoré môžu požadovať, o stave a obmedzení medzioblastnej kapacity, o možnom období, počas ktorého sa bude vyžadovať pomoc, a o aktivačnom impulze pomoci. Presné množstvá elektriny, ktoré budú potrebné, požadované a dostupné, však budú známe až pri aktivácii pomoci. Na výpočet týchto teoretických maximálnych množstiev elektriny by sa mali zohľadniť minimálne tieto prvky:

— údaje o očakávanom deficite, pokiaľ ide o energiu a výkon, a predpokladané trvanie tohto nedostatku v dôsledku nedostupnosti výroby a/alebo medzioblastnej kapacity,

— informácia o neistote v súvislosti s očakávaným deficitom, ktorá je funkciou obmedzenej predvídateľnosti variabilnej výroby energie z obnoviteľných zdrojov, obmedzenej predvídateľnosti skutočného dopytu, ako aj možnosti neplánovaných výpadkov výrobných aktív,

— osobitné vlastnosti sústavy členského štátu: stav spojovacích vedení, ak je to relevantné (v prípade výpadku), úroveň naplnenia vodných nádrží a jej očakávaný vývoj, uskladňovacia kapacita, možnosti reakcie na strane dopytu, možnosť nedostatku palív atď.,

— akékoľvek iné kritické prevádzkové vlastnosti, ktoré môžu byť ovplyvnené v dôsledku krízy (napríklad nedostatok plynu môže ovplyvniť kapacity na reguláciu frekvencie v konkrétnej oblasti alebo znížiť dostupné objemy rezerv na zachovanie frekvencie a rezerv na automatické obnovenie frekvencie).

Dobrým východiskovým bodom pre analýzu potenciálnych množstiev elektriny môžu byť najnovšie posúdenia sezónnej a krátkodobej primeranosti. Predchádzajúce informácie by sa mali aktualizovať, keď budú k dispozícii nové informácie a keď skutočne nastane kríza, aby sa prehodnotili požiadavky a stav sústavy.

2.2.3. *Prevádzková bezpečnosť sietí*

V rizikových scenároch sa môžu brať do úvahy extrémnejšie udalosti, iné výnimočné nepredvídané udalosti a mimoriadne nepredvídané udalosti nezohľadnené v zozname neplánovaných udalostí ([10]), alebo porušenia prevádzkových bezpečnostných limitov, ktoré sa musia zohľadniť. Malo by sa vykonať osobitné posúdenie s cieľom určiť potenciálne situácie nesúvisiace s bezpečnosťou a potenciálne línie činnosti na ich riešenie.

V podmienkach sa môže uvádzať opis technických možností a obmedzení jednotlivých elektrických sietí, ktoré musia byť zachované na účely bezpečnej a spoľahlivej prevádzky elektrizačnej sústavy. To je dôležitá informácia pre členské štáty poskytujúce pomoc aj členské štáty prijímajúce pomoc.

2.2.4. *Dodržiavanie trhových pravidiel*

Podľa článku 16 nariadenia opatrenia prijaté na prevenciu alebo zmiernenie kríz dodávok elektriny musia byť v súlade s pravidlami vnútorného trhu s elektrinou a prevádzkovania sústavy. Trhy by mali predovšetkým zostať aktívne a trhové opatrenia by sa mali realizovať v čo najväčšej možnej miere, t. j. ceny by mali sledovať podmienky dopytu a ponuky a otvorený prístup k cezhraničným prepojeniam by mal byť zachovaný za štandardných podmienok. Vysoké ceny (v hodinách nedostatku) by sa mali v prevádzke trhov s elektrickou energiou považovať za normálne, pretože predstavujú kľúčový nástroj, ktorý aktivuje sprístupnenie dodatočného množstva elektrickej energie na uspokojenie dopytu tak v krátkodobom, ako aj dlhodobom horizonte.

Rovnakým spôsobom sa musí v normálnom stave a v stave ohrozenia sústavy dodržiavať usmernenie pre prevádzkovanie sústavy a v stave núdze, stave bez napätia a stave obnovy sa musí dodržiavať sieťový predpis o stavoch núdze a obnovy.

2.2.5. *Aktivácia netrhových opatrení*

Podľa článku 16 nariadenia sa netrhové opatrenia môžu v prípade krízy dodávok elektriny aktivovať iba:

— ako posledná možnosť, ak boli vyčerpané všetky možnosti, ktoré poskytuje trh, alebo

— ak je zrejmé, že samotné trhové opatrenia nestačia na to, aby sa zabránilo ďalšiemu zhoršeniu situácie v oblasti dodávok elektrickej energie.

Netrhové opatrenia navyše nesmú neprimerane narúšať hospodársku súťaž a účinné fungovanie vnútorného trhu s elektrinou. Musia byť nevyhnutné, primerané, nediskriminačné a dočasné. Netrhové opatrenia predstavujúce obmedzenie tokov elektriny medzi členskými štátmi nemôžu ísť nad rámec opatrení uvedených v bode 2.2.5.1 a môžu byť aktivované len v súlade s pravidlami v zmysle uvedeného bodu.

Netrhové opatrenia by sa mali aktivovať čo najneskôr s prihliadnutím na najaktuálnejšie informácie týkajúce sa situácie v elektrizačnej sústave (stav sústavy a prognózy). Okrem toho by sa mal poskytnúť dostatok času na to, aby sa oznámili členským štátom, PPS, príslušným zainteresovaným stranám a organizátorom NEMO v regióne a aby sa prijali potrebné opatrenia. Trvanie netrhových opatrení by malo byť čo najkratšie a príslušné hodiny ich uplatňovania musia byť vopred stanovené.

2.2.5.1. Netrhové opatrenia predstavujúce obmedzenie tokov elektriny medzi členskými štátmi

Obmedzenie transakcií možno vykonať v týchto prípadoch:

a) obmedzenie už pridelenej medzioblastnej kapacity [podľa článku 51 nariadenia Komisie (EÚ) 2016/1719 z 26. septembra 2016, ktorým sa stanovuje usmernenie pre prideľovanie dlhodobých kapacít ([11]) a článok 72 nariadenia Komisie (EÚ) 2015/1222 z 24. júla 2015, ktorým sa stanovuje usmernenie pre prideľovanie kapacity a riadenie preťaženia ([12])];

([10]) Zoznamy neplánovaných udalostí sú zriadené podľa článku 33 nariadenia (EÚ) 2017/1485 (Ú. v. EÚ L 220, 25.8.2017, s. 1).
([11]) Ú. v. EÚ L 259, 27.9.2016, s. 42.
([12]) Ú. v. EÚ L 197, 25.7.2015, s. 24.

b) obmedzenie poskytovania medzioblastnej kapacity na účely pridelenia kapacity [ako sa uvádza v článku 16 ods. 3 nariadenia (EÚ) 2019/943 a v článku 35 ods. 2 písm. a) nariadenia Komisie (EÚ) 2017/2196 z 24. novembra 2017, ktorým sa stanovuje sieťový predpis o stavoch núdze a obnovy prevádzky ([13])] alebo

c) obmedzenie poskytovania plánov po výsledku denných alebo vnútrodenných trhov [ako sa uvádza v článku 111 ods. 1 a 2 nariadenia Komisie (EÚ) 2017/1485 ([14])].

V ďalších pododdieloch sa opisujú existujúce pravidlá, ktoré sa uplatňujú na každý jednotlivý prípad.

a) Obmedzenie už pridelenej medzioblastnej kapacity [podľa nariadenia (EÚ) 2016/1719 a nariadenia (EÚ) 2015/1222]

V článku 51 nariadenia (EÚ) 2016/1719, ktorým sa stanovuje usmernenie pre prideľovanie dlhodobých kapacít, sa stanovuje, že všetci PPS musia vypracovať harmonizované pravidlá prideľovania (HAR) dlhodobých prenosových práv. Pravidlá týkajúce sa obmedzenia dlhodobej medzioblastnej kapacity sú stanovené v hlave 9 HAR ([15]).

V článku 72 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2015/1222, ktorým sa stanovuje usmernenie pre prideľovanie kapacity a riadenie preťaženia, sa stanovuje, že obmedzenie pridelenej medzioblastnej kapacity je možné len v prípade vyššej moci alebo núdzovej situácie, ak PPS musí konať rýchlo a redispečing a protiobchod nie sú možné. Vo všetkých prípadoch sa obmedzenie musí uskutočniť koordinovaným spôsobom po nadviazaní kontaktu so všetkými priamo dotknutými PPS. V článku 72 ods. 3 sa stanovuje spôsob poskytnutia náhrady za obmedzenie.

b) Obmedzenie poskytovania medzioblastnej kapacity na účely pridelenia kapacity [podľa nariadenia (EÚ) 2019/943 a nariadenia (EÚ) 2017/2196]

Obmedzenie poskytovania medzioblastnej kapacity na účely pridelenia kapacity je možné len vtedy, keď sa očakáva, že sa prenosová sústava nevráti do normálneho stavu alebo do stavu ohrozenia.

c) Obmedzenie poskytovania plánov [ako sa uvádza v nariadení (EÚ) 2017/1485]

Obmedzenie plánov v dôsledku miestnych problémov vo fyzickej sieti alebo IKT systémoch (nástroje a komunikačné prostriedky) by sa malo oznámiť čo najskôr. V prípade problémov súvisiacich s IKT by mali existovať alternatívne komunikačné kanály alebo záložné postupy na obmedzenie vplyvu problému súvisiaceho s IKT. V prípade problému vo fyzickej sieti, ktorý spôsobuje obmedzenie plánov, by sa v plánoch pripravenosti na riziká na vnútroštátnej úrovni mal určiť postup riadenia tohto obmedzenia a náhrady zaň.

2.2.5.2. Pozastavenie trhových činností

V článku 35 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2017/2196, ktorým sa stanovuje sieťový predpis o stavoch núdze a obnovy prevádzky, sa vymedzujú prípady, v ktorých môžu byť trhové činnosti pozastavené.

V článku 35 ods. 2 sa uvádza zoznam trhových činností, ktoré môže PPS dočasne pozastaviť. Prevádzkovatelia prenosových sústav v regióne sa musia dohodnúť na rozhodnutí o pozastavení každej z činností a na odôvodnení tohto rozhodnutia.

Žiadne regionálne alebo bilaterálne dohodnuté krízové opatrenia ani vnútroštátne netrhové opatrenia by nemali viesť k pozastaveniu operácií na trhu z iných dôvodov, ako sú dôvody uvedené v článku 35 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2017/2196, ktorým sa stanovuje sieťový predpis o stavoch núdze a obnovy prevádzky.

2.3. **Finančné podmienky**

Finančné podmienky by mali zabezpečiť, aby sa za elektrinu dodanú podľa mechanizmu pomoci platila primeraná cena. Tieto podmienky by mohli zahŕňať výpočet nákladov, náhradu za pomoc (vrátane náhrady za obmedzenie) a platobné postupy, ktoré sa majú určiť a stanoviť medzi príslušnými subjektmi.

([13]) Ú. v. EÚ L 312, 28.11.2017, s. 54.
([14]) Ú. v. EÚ L 220, 25.8.2017, s. 1.
([15]) Rozhodnutie Agentúry pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky č. 03/2017 z 2. októbra 2017 o návrhu prevádzkovateľov prenosových sústav týkajúcom sa harmonizovaných pravidiel prideľovania dlhodobých prenosových práv.

Finančné podmienky by nemali zavádzať nevhodné stimuly, ktoré by mohli vyvolať potrebu pomoci. Účelom náhrady za pomoc je pokrytie skutočne vynaložených nákladov. Nesmie sa stať zdrojom zisku pre poskytujúci subjekt. Členské štáty prijímajúce pomoc by mali bezodkladne zaplatiť poskytujúcemu členskému štátu spravodlivú cenu za prijatú elektrinu. Poskytujúci členský štát potom určí, ako s týmito finančnými prostriedkami naloží a ako sú v súlade s existujúcimi pravidlami o zúčtovaní odchýlok.

Každá náhrada vyplatená odberateľom, ktorí sú predmetom obmedzenia v stave núdze, či už to vyplýva z povinnosti poskytnúť cezhraničnú pomoc alebo z celoštátneho stavu núdze, by mala byť rovnaká, ako je stanovená vo vnútroštátnom práve.

Na základe uvedeného členské štáty môžu zachovať existujúci národný mechanizmus (týkajúci sa náhrady za nútené obmedzenie) pre čisto národné stavy núdze (t. j. keď neexistuje žiadosť o pomoc). To im poskytuje slobodu rozhodnúť sa, či si želajú alebo neželajú vyplatiť náhradu odberateľom podliehajúcim nútenému obmedzeniu. Keď sa však celoštátny stav núdze vyvinie do situácie, že sa aktivuje cezhraničná pomoc, jednou možnosťou môže byť rozdelenie náhrady za pomoc vyplatenej žiadajúcim členským štátom pomáhajúcemu členskému štátu medzi všetky skupiny odberateľov podliehajúcich nútenému obmedzeniu bez ohľadu na to, či boli podliehali obmedzeniu pred aktiváciou pomoci alebo po nej. Táto možnosť by sa opierala o systém navrhnutý v členskom štáte poskytujúcom pomoc, prednostne by však bola založená na prístupe „hodnoty nedodanej elektriny“. Prípadne sa členské štáty môžu takisto rozhodnúť vyplatiť náhradu prijatú za pomoc do centrálne spravovaného „fondu pomoci“. Týmto spôsobom zostanú existujúce národné mechanizmy náhrady za obmedzenie v pôsobnosti členských štátov a rôzne prístupy v členských štátoch nepovedú k odlišnému zaobchádzaniu so skupinami odberateľov podliehajúcich obmedzeniu v rámci krajiny pri poskytnutí cezhraničnej pomoci, keď je náhrada za pomoc povinná.

Hlavné prvky náhrady za pomoc sú i. cena elektriny a ii. dodatočné náklady pomáhajúceho členského štátu na zabezpečenie cezhraničného prenosu elektriny na základe skutočne vynaložených nákladov, ktoré národný právny rámec v pomáhajúcom členskom štáte umožňuje zaplatiť.

V daných podmienkach sa môžu použiť a odsúhlasiť rôzne prístupy k určovaniu ceny elektriny. Je však dôležité, aby bolo v týchto podmienkach jasne dohodnuté riešenie a okolnosti, za ktorých by sa uplatňovalo, a aby sa v nich určili všetky známe parametre, ktoré by sa použili (napríklad prémia, ak sa zvolí posledný známy obchod plus prémia).

2.3.1. *Cena elektriny*

Finančné podmienky by sa mali vzťahovať na cenu dodanej elektriny a/alebo metodiku stanovenia ceny s prihliadnutím na vplyv na trhové operácie. Táto posledná podmienka sa môže chápať tak, že je zameraná na cenu alebo metodiku, ktorá nenarúša trh, ani nevytvára nevhodné stimuly. Cena elektriny slúžiaca ako základ pre náhradu za pomoc sa určuje (trhovo alebo inými prostriedkami) v členskom štáte poskytujúcom pomoc.

a) Trhová cena

Cena elektriny dodanej v rámci mechanizmu pomoci by v zásade nemala byť nižšia ako trhová cena, aby to neviedlo k nevhodným stimulom. Ak cena nie je zmrazená a môže dynamicky sledovať dopyt po elektrine a jej ponuku, môže poskytovať signály aj počas stavu núdze.

Pokiaľ ide všeobecne o trhové ceny, kľúčovým faktorom vplyvu je úroveň integrácie trhu, ktorá sa považuje za základný prípad. Ak sa predpokladá úplná realizácia vnútorného trhu s elektrinou vrátane vyrovnávacích trhov, potom by referenčnú cenu mohla poskytnúť priamo ktorákoľvek z budúcich platforiem vytvorených na výmenu regulačnej energie podľa nariadenia Komisie (EÚ) 2017/2195 ([16]) o zabezpečovaní rovnováhy v elektrizačnej sústave. Metodika výpočtu „referenčnej ceny“ by bola potrebná, len ak už neexistujú žiadne dostupné ponuky na vyrovnávacom trhu (čo by mohlo naznačovať súbežnú krízu) alebo v prípade, že špecifiká trhu (t. j. existencia čisto vnútroštátnych vyrovnávacích produktov) nedovoľujú ich aktiváciu žiadajúcim členským štátom. Napokon, ak už neexistujú žiadne dostupné ponuky na vyrovnávacom trhu (t. j. neexistujú už dostupné zdroje na trhu), posledným dostupným nástrojom je odľahčenie záťaže. V tomto prípade by cena elektriny mala odrážať náklady na realizáciu takéhoto odľahčenia záťaže [pozri písmeno b)].

([16]) Nariadenie Komisie (EÚ) 2017/2195 z 23. novembra 2017, ktorým sa stanovuje usmernenie o zabezpečovaní rovnováhy v elektrizačnej sústave (Ú. v. EÚ L 312, 28.11.2017, s. 6).

b) Administratívna cenotvorba/nútené obmedzenie

Ak neexistuje trhová cena, môžu byť potrebné iné prístupy k stanoveniu ceny elektriny, ako je napríklad posledná známa cena na vyrovnávacom trhu alebo vnútrodenná trhová cena, podľa toho, ktorá cena je vyššia. Prípadne môže byť ukazovateľom cena posledného známeho obchodu s elektrinou alebo opatrenie týkajúce sa elektriny s prémiou alebo bez nej. Prémia sa môže zvážiť s cieľom vyplniť medzeru, ak existuje, medzi poslednou známou cenou a hodnotou nedodanej elektriny (VoLL) odberateľom podliehajúcim obmedzeniu ([17]).

Na určenie ceny odberateľov, ktorí v členskom štáte poskytujúcom pomoc podliehajú obmedzeniam, sa môže použiť výpočet hodnoty VoLL. Táto hodnota vyjadruje prínosy, ktoré osobitná skupina odberateľov stratila v dôsledku obmedzenia. Hodnota VoLL by sa mala odvodzovať pomocou metodiky uvedenej v článku 11 nariadenia (EÚ) 2019/943.

Prijaté hodnoty sa obvykle premietnu aj do príkazu na obmedzenie v plánoch pripravenosti na riziká.

Napokon môže byť vhodné preskúmať metodiku stanovovania cien vnútroštátnym regulačným orgánom alebo príslušným orgánom alebo použiť zástupnú hodnotu, napríklad cenu kúpnych opcií ([18]).

c) Ochota platiť

Môže byť rozumné určiť maximálnu sumu, ktorú je každý členský štát ochotný zaplatiť za elektrinu v krízovej situácii. Maximálnou hodnotou by pravdepodobne bola hodnota VOLL pre kategórie odberateľov elektriny, ktorí majú nárok na osobitnú ochranu pred odpojením v danom členskom štáte. Keby cena elektriny presiahla túto hodnotu, nemusí byť v záujme členského štátu žiadať o elektrinu v rámci mechanizmu pomoci. Tieto informácie však nevyhnutne nemusia byť súčasťou podmienok, ani sa nemusia zohľadniť v plánoch.

2.3.2. *Ostatné kategórie nákladov*

Finančné podmienky by sa mali vzťahovať na všetky ostatné kategórie nákladov vrátane relevantných a primeraných nákladov na opatrenia stanovené vopred [článok 15 ods. 4 nariadenia], ktoré budú musieť byť pokryté spravodlivou a včasnou náhradou. Dodatočné náklady by sa mali udržiavať na minime a pozornosť by sa mala venovať zabráneniu dvojitého započítania, keďže niektoré z prvkov dodatočných nákladov už môžu byť zohľadnené v cene elektriny.

a) Náklady súvisiace s prenosom

Náhrada by mala pokrývať náklady súvisiace s prenosom týkajúce sa kapacity potrebnej na množstvá pomoci.

b) Náhrada škody za odberateľov podliehajúcich nútenému obmedzeniu (náhrada za obmedzenie)

Ostatné náklady môžu takisto zahŕňať náklady spôsobené povinnosťou vyplatiť náhradu v pomáhajúcom členskom štáte vrátane náhrady škody pre odberateľov podliehajúcich nútenému obmedzeniu. Takéto náklady možno zahrnúť do nákladov na náhradu, ak sa v národnom právnom rámci stanovuje povinnosť vyplatiť náhradu škody odberateľom podliehajúcim obmedzeniu vrátane náhrady za hospodársku škodu popri cene elektriny. Do podmienok je potrebné zahrnúť príslušnú metodiku výpočtu. Môže existovať dohoda preniesť výšku skutočne vzniknutej náhrady na subjekty, ktoré využívajú elektrinu v rámci pomoci v členskom štáte prijímajúcom pomoc.

Náklady na náhradu škody pre odberateľov podliehajúcich obmedzeniu však môžu byť predmetom náhrady len vtedy, keď náhrada škody nie je zohľadnená v cene elektriny, ktorú musí žiadajúci členský štát zaplatiť. Žiadajúci členský štát by nemal byť povinný zaplatiť náhradu za tie isté náklady dvakrát.

([17]) Existujú prípady, keď prémia pokrýva „poistnú hodnotu“ uvoľnenej elektriny.

([18]) Kúpne opcie oprávňujú, ale nezaväzujú kupujúceho kúpnej opcie kúpiť určité množstvo elektriny za pevne stanovenú cenu v budúcnosti. Kupujúci opcie platí prémiu za právo uplatniť túto opciu. Opcie pozostávajú z realizačnej ceny, cenového obdobia, zúčtovacej metodiky a prémie. Opcie sú obchodované na burzách alebo môžu mať podobu súkromných dvojstranných mimoburzových obchodov.

c) Náklady na súdne konania v pomáhajúcom členskom štáte

Ostatné náklady sa môžu týkať aj náhrady akýchkoľvek nákladov vyplývajúcich zo súdnych konaní, arbitrážnych konaní a urovnaní a akýchkoľvek súvisiacich nákladov takýchto konaní, do ktorých je zapojený pomáhajúci členský štát a ktoré sa vedú voči subjektom zapojeným do poskytovania takejto pomoci [článok 15 ods. 4 písm. b) nariadenia]. Takáto náhrada by sa však mala vyplatiť len na základe dôkazu o vynaložených nákladoch.

V prípade právnych sporov, do ktorých je zapojený pomáhajúci členský štát a subjekt a ktoré sa týkajú (nedostatočnej) náhrady od členského štátu prijímajúceho pomoc, by mali existovať záruky na ochranu prijímajúceho členského štátu. Môžu sa vyskytnúť okolnosti, za ktorých dotknutý subjekt a členský štát, kde je subjekt zriadený, vedú proti sebe súdny spor o získanie vyššej ceny elektriny alebo o vyššiu náhradu pre subjekt a konajú na úkor žiadajúceho členského štátu, ktorý nie je stranou sporu. Takýmto okolnostiam by sa malo zabrániť.

Uvedená situácia sa odlišuje od situácie, keď spoločnosť v pomáhajúcom členskom štáte začne súdne konanie proti subjektu v prijímajúcom členskom štáte o cenu elektriny alebo o náhradu za obmedzenie. V takejto situácii by podnik alebo subjekt, ktorý spor prehral, bol povinný uhradiť príslušné náklady.

2.3.3. *Spôsob výpočtu spravodlivej náhrady*

Pri výpočte spravodlivej náhrady sa môžu zvážiť tieto metódy:

— jednoduchý súčet všetkých príslušných prvkov opísaných v predchádzajúcom odseku,

— časová hodnota peňazí: platba by sa mala uskutočniť bezodkladne. Členské štáty sa však môžu dohodnúť na úrokovej sadzbe, ktorá sa má uplatniť na náhradu, len čo uplynie rozumné obdobie po poskytnutí pomoci a len čo sa vypočíta a schváli presná výška náhrady,

— dohoda medzi členskými štátmi používajúcimi odlišné meny týkajúca sa meny, v ktorej by mala byť náhrada vypočítaná a vyplatená, vrátane príslušného výmenného kurzu.

2.3.4. *Výpočet náhrady všetkých relevantných a primeraných nákladov a záväzok vyplatiť náhradu*

Je pravdepodobné, že výpočet presnej platby členskému štátu, ktorý poskytol pomoc, a subjektom v uvedenom členskom štáte sa môže reálne vykonať až po uplynutí určitého času po dodávke elektriny požadovanej v rámci mechanizmu pomoci. Členské štáty sa môžu vo svojej regionálnej alebo dvojstrannej dohode dohodnúť na prístupe k výpočtu ceny elektriny a dodatočných nákladov a na realistickej platobnej lehote.

Informácie o skutočne dodaných množstvách elektriny a akékoľvek ďalšie relevantné informácie pre výpočet náhrady by sa mali zaslať príslušnej kontaktnej osobe (osobám) v členských štátoch zapojených do poskytovania/prijímania pomoci, aby obe strany mohli pristúpiť ku konečnému výpočtu náhrady. V závislosti od uplatňovaného opatrenia môže takéto informácie poskytnúť prevádzkovateľ prenosovej sústavy, prevádzkovateľ distribučnej sústavy, prevádzkovateľ strategických rezerv, dodávateľ alebo NEMO. Výpočet náhrady môže byť delegovaný na iný vopred určený subjekt.

2.3.5. *Podmienky týkajúce sa platby*

Platí zásada, že existujúce postupy pre domáce platby a náhradu (alebo transakcie vyvažovacieho typu) v členskom štáte a existujúce úlohy a zodpovednosti v tejto súvislosti by sa mali zachovať a uplatňovať vždy, keď je to možné, aj na platby náhrady za pomoc medzi členskými štátmi. Dohody medzi členskými štátmi by sa mali zamerať na spôsob, ako prepojiť alebo realizovať rozhranie medzi týmito existujúcimi národnými rámcami. Povaha pomoci si môže vyžadovať, aby bol daný členský štát alebo príslušný orgán určený za rozhranie nesúce konečnú finančnú zodpovednosť.

2.3.6. *Úlohy a povinnosti: kto platí komu a kto vybavuje platby*

Keď sú v pomáhajúcom členskom štáte stále možné dobrovoľné opatrenia na strane dopytu, musí sa zachovať prístup k príslušnej platforme a medzioblastnej kapacite. Malo by byť možné, aby kupujúci na druhej strane hranice realizoval platby rovnakým spôsobom ako miestny kupujúci v prípade elektriny, podľa toho, čo je vymedzené v usmernení o zabezpečovaní rovnováhy v elektrizačnej sústave.

Pri zavádzaní obmedzení by sa mohol na platby náhrady od susednej krajiny použiť alebo podľa potreby prispôsobiť akýkoľvek existujúci právny rámec, platobný proces alebo orgán zodpovedný za riadenie platieb v členskom štáte poskytujúcom pomoc.

Konečným príjemcom pomoci je spotrebiteľ dodanej elektriny. Dodávateľ elektriny pre nechráneného odberateľa podliehajúceho obmedzeniu by mal mať v prípade obmedzenia zabezpečené nepretržité platby s prihliadnutím na objem pomoci. Tieto platby by sa mali uhrádzať podľa systému náhrad v danom členskom štáte. Potenciálne úlohy a zodpovednosti možno rozdeliť podľa opisu v bode 1.5.

2.3.7. *Opis a kroky platobného procesu*

V závislosti od existujúcich rámcov a spôsobu, akým sa členské štáty dohodnú na rozhraní medzi týmito rámcami, musia byť tieto dohodnuté postupy súčasťou dohôd.

Za predpokladu vzťahu „členský štát vs. členský štát“ vo finančných aspektoch, najmä pokiaľ ide o monitorovanie, kontrolu a smerovanie žiadostí po dodaní elektriny v rámci pomoci, príslušný subjekt v členskom štáte poskytujúcom pomoc vypočíta výšku náhrady na základe množstva dodanej elektriny, dohodnutých prvkov nákladov a dohodnutej metódy výpočtu a predloží svoju žiadosť o platbu príslušnému subjektu v žiadajúcom členskom štáte. Žiadajúci členský štát potom potvrdí prijatú službu, skontroluje výpočet a ak nemá žiadne námietky, zaplatí v dohodnutej lehote. Finančné procesy v rámci členských štátov, napríklad rozdelenie náhrady alebo účtovanie náhrady za pomoc, sa riadia vnútroštátnymi pravidlami (napr. môžu byť uplatnené priamo na subjekt ponúkajúci pomoc, resp. subjekt podliehajúci obmedzeniu, alebo môžu byť socializované, teda rozdelené medzi všetkých odberateľov).

Do dohôd by mali byť zahrnuté lehoty na výpočet, kontrolu a vyplatenie náhrady za pomoc. To isté sa vzťahuje na uplatniteľné právo a možnosti urovnania sporu v prípade sporu vyplývajúceho z použitia mechanizmu pomoci.

3. ZÁVER

Vďaka nariadeniu o pripravenosti na riziká sa politická vôľa pomoci medzi členskými štátmi stala v praxi realitou. Okrem toho nariadenie povyšuje pomoc z úrovne vnútroštátne uplatňovanej koncepcie na koncepciu celoúnijnej ochrany verejnej a osobnej bezpečnosti. Na účely ochrany verejnej bezpečnosti a osobnej bezpečnosti sa zavádzajú rozsiahle práva a povinnosti, ktoré poskytujú odberateľom elektriny s právom na osobitnú ochranu pred odpojením istotu a zabezpečenie neprerušenej dodávky elektrickej energie. Usmernenie v tomto dokumente ponúka širokú škálu možností na fungovanie mechanizmu pomoci, pričom členským štátom sa ponecháva sloboda zvoliť si riešenia, ktoré im najlepšie vyhovujú.